

PROBLEMS OF USING THE RESULTS OF RAPID SEARCH ACTIVITY IN CRIMINAL PROCEEDINGS

M. M. Kholmatov

Master's student

Law enforcement academy

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Crime, search, rights and liberties, investigation, rapid search, crime fighting.

Abstract: This article analyzed and discussed the problems of using the results of investigative activities in criminal proceedings.

Received: 06.07.23

Accepted: 08.07.23

Published: 10.07.23

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ФАОЛИЯТИ НАТИЖАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ МУАММОЛАРИ

M. M. Холматов

Магистратура тингловчиси

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш Академияси

Тошкент, Ўзбекистон

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Кадит сўзлар: Жиноят, қидирув, ҳуқуқ ва эркинликлар, тергов, тезкор қидирув, жиноятчиликка қарши кураш.

Аннотация: Ушбу мақолада жиноят процессида тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан фойдаланиш муаммолари таҳлил ва муҳокама этилди.

ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ

M. M. Холматов

студент магистратуры

Академия правоохранительных органов

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Преступность, розыск, права и свободы, расследование, оперативный розыск, борьба с

Аннотация: В данной статье проанализированы и рассмотрены проблемы использования результатов

преступностью.

следственной деятельности в уголовном
судопроизводстве.

КИРИШ

Жаҳонда жиноятчиликка қарши курашда жиноий ҳолатларни исботлашнинг замонавий усул ва методларини қўллаш, тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан фойдаланишда жиноят процесси иштирокчиларининг ҳуқуқ ва эркинликлари, шунингдек қонуний манфаатларини таъминлаш, муайян турдаги жиноятларни тергов қилишнинг замонавий услубларини ривожлантириш каби муҳим вазифаларнинг ечими устида илмий тадқиқотлар амалга оширилмоқда.

Айниқса, бугунги кун амалиётининг объектив баҳоланиши ва унинг эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда жиноятларни тергов қилишда тезкор-қидирув имкониятлари, унинг натижаларидан фойдаланиш институтини ривожлантириш, жиноий ишларни исботлашда тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан фойдаланиш, жиноят процесси иштирокчиларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш кафолатларини таъминлаш борасида илмий тадқиқотлар олиб бориш устувор аҳамият касб этмоқда.

АСОСИЙ ҚИСМ

Ўзбекистонда 2022-2026 йилларга мўлжалланган Тараққиёт стратегияси асосида суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш, шахс ҳуқуқ ва эркинликларига риоя этилишини ҳамда қонун устуворлигини таъминлаш, жиноятчиликка қарши курашиш, жавобгарлик муқаррарлигини таъминлашга қаратилган изчил ислоҳотлар амалга оширилмоқда.

Жиноятчиликка қарши курашнинг тўғри ташкил этилиши, жиноятларни олдини олиш ва фош қилиш, жиноят содир этган шахслар учун жазонинг муқаррарлигини таъминлаш, бу борадаги барча куч ва воситаларни ишга солиш, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштириш каби бир қатор тадбирларнинг амалга оширилишини тақозо этмоқда. Бу ҳолат жиноятларга қарши курашиш фаолиятида тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан унумли фойдаланиш ва уларни тартибга солувчи қонунчилик нормалари ва қонунни қўллаш амалиётини чуқур ва танқидий ўрганилиши зарурлигини намоён этади.

Тезкор-қидирув фаолияти жиноят-процессуал фаолиятнинг ўзига хос асоси бўлиб, у бир пайтда жамоат ва давлат хавфсизлигини таъминлаш асоси ҳам ҳисобланади. Айнан тезкор-қидирув фаолияти жиноят-процессуал фаолиятни амалга ошириш учун зарур шарт-шароитларни яратиб беради, у ҳақиқатан ҳам нафақат амалга ошириш, балки энг тўлиқ натижага эришиш имконини беради.

Қайд этиш жоизки, ҳозирги кунда ёлғиз терговчи, ҳатто терговчилар гуруҳи ҳам тезкор бўлинмаларнинг ёрдамисиз мураккаб жиноятларни тезлик билан очиш, ҳар

томонлама тергов қилишда қийинчиликларга дуч келмоқда. Ўзаро ҳамкорлик эҳтиёжининг мавжудлигини терговчи ва тезкор бўлинмаларнинг жиноятларни очишда ўзига хос махсус куч ва воситалардан фойдаланиши билан ҳам изоҳлаш мумкин. Мазкур воситалар терговчилар ва тезкор ходимлар томонидан алоҳида-алоҳида эмас, балки мажмуавий тарзда ва биргаликда қўлланилганда кўпроқ самара ва натижага эришилишини амалиёт кўрсатмоқда.

Шу билан бирга, назарияда ҳам, амалиётда ҳам турли ҳуқуқий табиатга эга бу икки тизимнинг куч ва имкониятларини қандай қилиб мақбул, самарали ва қонуний асосда бирлаштириш масаласи бўйича ягона фикр ёки ёндашув мавжуд эмас.

Тезкор-қидирув фаолиятини нопроцессуал фаолият ҳисобланса, жиноят ишларини судга қадар юритишнинг қолган босқичларини процессуал фаолият деб аташ мумкин. Чунки мазкур фаолият жиноят-процессуал қонунчилиги билан тартибга солинади ва ушбу фаолият натижасида олинган маълумотлар жиноят ишлари бўйича далил сифатида баҳоланади. Тезкор-қидирув фаолиятига бундай хусусиятлар хос эмас, лекин бу мазкур институтнинг жиноятларни очиш ва тергов қилишдаги аҳамиятини камайтирмайди.

Тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан исботлаш жараёнида фойдаланиш масаласи кейинги йилларда процессуалист, криминолог ва бошқа юридик соҳа олимлари томонидан турли тадқиқотлар ўтказиш учун долзарб мавзуга айланди. Мазкур олимларнинг барчаси ўз тадқиқотларида бу жараённи тартибга солиш учун жиноят процессуал ва тезкор-қидирув қонунчилиги қоидаларини мувофиқлаштириш заруриятига ўз эътиборларини қаратишган.

Кўриб чиқиладиган муаммони тўғри ҳал қилиш учун, авваламбор, исботлаш предметини аниқ белгилаб олиш зарур, чунки, терговчи далилларни текшириш бўйича бутун ишини ана шу асосда қура олиши керак. Агар исботлаш предмети аниқ белгиланмаган бўлса, исботлаш жараёнининг ўзи бузилади, чунки исботланадиган ҳолатларни танлашда аниқ мўлжал бўлмайди. Акс ҳолда ишга алоқаси йўқ ҳолатлар текширилиши мумкин, исботлаш жараёнининг ўзи эса чўзилиб кетади ва сансалорлик юз беради.

Қолаверса, исботлаш предмети доимий, қотиб қолган нарса эмас. Ахир, исботлаш давомида предмет ўзгариши, кенгайиши ёки аниқлашиши ва торайиши эҳтимоллари мавжуд, сабаби процесс давомида янги, илгари номаълум бўлган ҳолатлар вужудга келиши ёки ўз тасдиғини топмаслиги мумкин.

Жиноят-процессуал қонун ҳужжатларида аниқ белгилаб қўйилганидек, «ижтимоий ҳавфли қилмишнинг юз берган-бермаганлигини, шу қилмишни содир этган шахснинг

айбли-айбсизлигини ва ишни тўғри ҳал қилиш учун аҳамиятга молик бошқа ҳолатларни суриштирувчининг, терговчининг ва суднинг қонунда белгиланган тартибда аниқлашига асос бўладиган ҳар қандай ҳукукий маълумотлар жиноят иши бўйича далил ҳисобланади».

Исботлаш жараёнида, аввало, ишни ҳал қилишда қонунийликка риоя этиш, шахс ҳуқуқ-эркинликлари ва қонундаги манфаатлари кафолати сифатида далилларнинг мақбуллиги ва алоқадорлиги нуқтаи назаридан текширишга эътибор берилади. 3.3. Зинатуллиннинг фикрича, “Тезкор-қидирув тадбирлари қонунда белгиланган барча қоидаларга риоя этган ҳолда ўтказилган ва унинг натижалари мустаҳкамланган бўлса, бундай йўл билан олинган маълумотлар баъзан исботлашда фойдаланилиши мумкинлиги, аммо далилларнинг бошқа турига (манбаси бўйича) тааллуқли қилиб фойдаланилиши мумкин”. Масалан, жиноят иши қўзғатилгунча кўрсатуви олинган шахснинг кўрсатмаларига ариза ёки тушунтириш хати сифатида қаралиши мумкин. Бу борада Н.В.Сибилева “Қонунда белгиланган манбадан, лекин ушбу тергов ҳаракатини юритиш ҳуқуқига эга бўлмаган субъект томонидан олинган ахборот процессуал жиҳатдан мақбул далил сифатида тан олинishi мумкин эмас”, таъкидлайди ва бу фикрга қўшилиш мумкин.

Далилни мақбул далил деб тан олиш шартларидан бири уларнинг жиноят-процессуал қонун ҳужжатларида бевосита кўрсатилган манбалардангина олинishi кераклиги ҳисобланади. Жиноят-процессуал қонун ҳужжатларида ушбу манбаларнинг рўйхати келтирилган бўлиб, гувоҳ ва жабрланувчининг кўрсатувлари ана шундай манбалар бўлиши мумкин. Агар далил қонунда назарда тутилмаган манбадан олинган бўлса, у номақбул далил ҳисобланади.

Юқорида таъкидлаганимиздек, далиллар фақат қонунда назарда тутилган манбалардан олинishi мумкин. Бир қатор ҳолларда қонунда далилларни олиш манбаи аниқ кўрсатиб қўйилади. Масалан, Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 173-моддасида қайси маълумотлар фақат экспертиза ўтказиш йўли билан олинishi мумкинлиги аниқ кўрсатиб қўйилган. Уларга ўлим сабаблари ва етказилган тан жароҳатларининг хусусияти, ақли-хуши жойида эканлиги шубҳа туғдирганда - айбланувчи ёки гумон қилинувчининг руҳий ҳолати ҳақидаги ва бошқа маълумотлар киради.

Жиноят-процессуал қонунда далилларни тўплашнинг муайян тартиби белгиланган. «...исботлаш бўйича амалга ошириладиган ҳаракатларнинг процессуал шакли аниқ белгилаб қўйилган бўлиб, унинг ҳар битта бузилиши жиноят процесси иштирокчиларининг ҳуқуқлари бузилишига олиб келади».

Далилни процессуал расмийлаштириш (мустаҳкамлаш) далилларни тўплашнинг

мажбурий элементи бўлиб, амалдаги процессуал қонунда белгиланган меъёрлар асосида олинмаса, далил номақбул деб топилади.

Фикримизнинг тасдиғи сифатида Б.А.Раджабовнинг «...далилларни мустаҳкамлаш — исбот қилишнинг далилларни тўплаш босқичини ташкил этувчи элементидир» - деган фикрини келтириб ўтамыз. Айрим муаллифлар «...исбот қилишнинг далилларни тўплаш босқичини элемент сифатида эътироф этадилар». Лекин бу билан исбот қилишнинг мазмун-моҳияти ўзгармайди деб ўйлаймиз. Олимлар томонидан «...далилларни тўплаш деганда - турли хил далилларни топишга, мустаҳкамлашга, олиш ва сақлашга қаратилган ҳаракатлар мажмуаси тушунилади» деган фикрлар ҳам мавжуд. Ушбу фикрга яқинроқ фикрни кейинчалик П.А.Лупинская, И.М.Гуткин ва А.Х.Рахмонкуловлар ҳам билдирганлар.

Биз юқоридаги фикрлардан келиб чиққан ҳолда, тезкор-қидирув фаолияти натижаларини тақдим этиш ва уларни процессуал мустаҳкамлаш масалаларига тўхталиб ўтамыз.

Аввало, тергов ҳаракатлари манфаатлари учун қўлланиладиган тезкор-қидирув фаолияти натижаларини таърифлаш лозим. Тезкор-қидирув фаолиятининг мақсадидан келиб чиқиб - бу жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида тезкор-қидирув тадбирлари ёрдамида қўлга киритиладиган ва тўпланадиган тезкор ахборотдир.

Мазкур масалада жиноят ишлари бўйича исбот қилиш давомида тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан фойдаланишнинг мавжуд методикасини таҳлил қилиш зарур.

Терговчи тезкор-қидирув фаолияти натижалари акс этган, тақдим қилинган ва талаб қилиб олинган материалларни жиноят иши бўйича тадбиқ қилишнинг қонуний йўллариغا эга.

Биринчидан, процессуал-ҳуқуқий ва тактик қарорлар қабул қилиш:

- а) жиноят ишини қўзғатиш тўғрисида;
- б) жиноят иши қўзғатишни рад қилиш тўғрисида;
- в) материалларни терговга тегишлилигига кўра юбориш тўғрисида;
- г) ушлаб туришни ўтказиш ҳақида;

д) тергов қилиш ва айрим тергов ҳаракатларини ўтказишнинг тактика ва методикасига тегишли;

- е) қўшимча тезкор-қидирув тадбирлари ўтказиш зарурати тўғрисида;
- ж) тинтув ўтказиш тўғрисида;

з) фуқароларнинг Конституцияда белгилаб қўйилган ҳуқуқини чеклаш билан боғлиқ тезкор-қидирув тадбирларини ўтказиш зарурлигини асослантириш учун;

и) хорижий давлатларнинг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларини хабардор қилишнинг мақсадга мувофиқлиги тўғрисида қарорлар қабул қилишда ишлатиши.

Иккинчидан, жиноят иши бўйича далил сифатида фойдаланишга ҳақли. Бунда Ш.Иномжоновнинг «...жиноят ишлари бўйича исбот қилишда тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан фойдаланишнинг методологик асоси бўлиб жиноят процессига далил сифатида кирувчи ахборотни тўплаш, текшириш ва баҳо бериш каби категориялар билан боғлиқ бўлган билим назарияси қоидалари хизмат қилиши лозим»- деган фикрини келтириб ўтиш жоиз.

Зеро, ўтказилган тезкор-қидирув тадбирларининг натижалари тезкор хизмат ҳужжатларида акс этади. Амалиётда уларнинг айримлари тезкор-қидирув тадбирлари баённомалари деб номланади. Табиийки, бу ҳужжатларнинг юридик табиати мустақил далил турларидан бири бўлган тергов ҳаракатлари баённомаларидан фарқ қилади.

Тезкор-қидирув тадбирлари баённомаларининг тергов ҳаракатлари баённомаларидан асосий фарқи шундан иборатки, тергов ҳаракатлари баённомалари асосида тегишли тергов ёки суд ҳаракати шароитида жиноят процесси иштирокчиларининг жиноят ишида аҳамиятга эга ҳолатлар ва фактларни бевосита идрок этиши ётади. Айнан шу натижалар жиноят процессида далиллар мазкур турининг мазмунини ташкил қилади.

Иш учун аҳамиятга эга бўлган ҳолатлар ва фактларни бевосита идрок этиш натижалари, шунингдек, тезкор-қидирув тадбирлари баённомаларини ҳам ташкил қилади. Лекин, мазкур бевосита идрок этиш процесс қатнашчилари томонидан ёки тергов ва суд ҳаракатини ўтказиш босқичида эмас, балки Тезкор-қидирув тадбирларини ўтказиш жараёнида юз беради. У ва бу баённомаларни тузувчи субъектлар ўртасида ҳам фарқ бор. Гарчи Е.А.Доля «ишончли аргументлар келтирса ҳам, бундай нуқтаи назар, яъни субъектлар ўртасидаги фарқ унга, шубҳасиз кўринмайди». Унинг фикрича, «тергов ҳаракатларини ўтказишда ҳолислар иштироки мажбурийдир, судда тўғри, бевосита идрок этиш кафолати бўлиб тарафлар иштироки, суд муҳокамасининг ошқоралиги майдонга чиқади, бу нарса тезкор-қидирув фаолиятида йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас, чунки бу унинг табиатига, унинг предметиға, тамойиллари ва вазифаларига мутлақо зид келади».

Бунда биринчи муаммо, бизнингча тезкор-қидирув тадбирлари натижаларини тегишли шаклда қайд қилган кўздан кечириш баённомалари, техник воситаларни қўллаш баённомалари, жисмоний шахсларнинг тушунтириш хатлари, ёзма аризалари, оғзаки аризаларни қабул қилиш баённомалари, турли ҳисобларнинг расмий маълумотномалари, сўров жараёни ва натижалари тўғрисидаги якуний маълумотномалар, хатланган ва ўралган намуналар, видео, фототасвир, аудиоёзув материаллари, сотиб олинган, ўралган

ва муҳрланган товарлар, предметлар, ашёлар ҳақидаги якуний маълумотномалар деб номланувчи тезкор хизмат ҳужжатларининг кейинги тақдири қандай бўлади?, деган саволнинг ечимида амалдаги тартибга мувофиқ тезкор-қидирув фаолияти амалга оширувчи орган бошлиғи тезкор-қидирув тадбири натижалари акс эттирилган материалларни терговчига тақдим этиш тўғрисида тақдимнома чиқариб, бу материалларни терговчига ЖПКнинг 198 ва 200-моддаларига биноан тақдим килади. Терговчининг ўзи ҳам тезкор-қидирув фаолияти натижалари бўйича бу фаолият субъектидан материалларни ЎзР ЖПКнинг 199 ва 203-моддаларида белгиланганидек талаб қилиб олиши ҳам мумкин.

Терговга қадар текширув органи, суриштирувчи, терговчи ёки прокурорга тезкор-қидирув фаолият натижаларини жўнатиш тартиби (почта орқали юбориш, шахсан қўлига ёки бошқа усуллар) алоҳида ҳар бир ҳолатда иш юритиш тартибини белгиловчи норматив-ҳужжатлар талаблари асосида тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи орган томонидан танланади. Бу иккинчи муаммо.

Тезкор-қидирув фаолияти тўғрисидаги қонунга мувофиқ ҳужжатлаштириш деганда, «тезкор ҳисоб ишжилдида амалга ошириладиган маълумотларни йиғиш ва тизимлаштириш, тезкор-қидирув фаолияти натижаларини текшириш ва баҳолаш (18-модда), шунингдек уларнинг асосида тезкор-қидирув органнинг тегишли қарорларини қабул қилиш жараёни тушунилади».

Тезкор-қидирув фаолияти натижалари юзасидан тўпланган ҳужжатларга жиноят-процессуал қонунчиликка мувофиқ далилий ашё сифатида эътироф этиш учун тезкор-қидирув тадбири натижасида олинган (тайёрланган) фотосуратлар, фонограммалар, видеоёзувлар, компьютер ахборот ташувчилар, чизмалар, режалар, схемалар, маълумотлар, шунингдек бошқа моддий объектлар ҳам илова қилиниши мумкин. Илова қилинаётган материаллар, ҳужжатлар ва бошқа объектларнинг олинган вақти, жойи ва шароити тўғрисидаги маълумот жиноят аломатлари аниқланганлиги бўйича ёзилган билдирги ёки маълумотномада акс эттирилиши лозим. Кўрсатилган материаллар, ҳужжатлар ва бошқа объектларнинг якка (хусусий) белгиларини тавсифлаш зарур бўлганда маълумотномага алоҳида илова тарзида ифода этиш мумкин. Бу учинчи муаммо.

Тезкор-қидирув тадбирлари давомида олинган материаллар, ҳужжатлар ва бошқа объектларни суриштирувчи, терговчи ёки прокурорга тақдим этишга, тайёрлаш ва расмийлаштириш вақтида тезкор-қидирув фаолиятини олиб боровчи идора томонидан уларнинг тўлиқлиги ва бус-бутунлигини (деформациядан сақлаш, магнитланиш, нурланиш, ўчиб кетмаслик ва ҳ.к.) таъминлаш чораларини кўришлари лозим.

Тезкор-қидирув тадбирлари натижасида олинган материаллар, ҳужжатлар ва бошқа объектларнинг нусхаларини (кўчирмаларини), шунингдек энг аҳамиятли қисмларини (сўзлашувлар, сюжетлар) ягона ахборот ташувчига кўчириш орқали ҳам тақдим этишга рухсат берилади ва бу ҳақида тақдим этилаётган маълумотномада кўрсатилиши шарт.

Бундай ҳолларда тезкор-қидирув тадбирлари натижасида олинган материаллар, ҳужжатлар ва бошқа объектларнинг асл нусхалари терговга қадар текширув, суриштирув, тергов идоралари ёки прокурор талабига кўра олинмаган бўлса, жиноят иши якунлангунга ва суднинг ҳукми қонуний кучга киргунга ёхуд жиноят иши тугатилгунга қадар тезкор-қидирув тадбирларини амалга оширган органда сақланади. Мазкур ҳолат тўртинчи муаммо бўлиб, шу билан бирга асосий муаммони ташкил этади.

Мазкур муаммоларнинг хусусиятлари ҳақида сўз юритиладиган бўлса, тақдим этилган тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан фойдаланиш, энг аввало, ўзида муайян ахборотни акс эттириши керак.

Жиноят ишини қўзғатиш масаласини ҳал этиш учун тақдим этилаётган тезкор-қидирув фаолияти натижаларида жиноят аломатларини кўрсатувчи маълумотлар етарлича бўлиши, яъни: қаерда, қачон ва қайси жиноят белгилари аниқланганлиги, улар қандай шароитларда вужудга келганлиги, мазкур жиноий ҳодисани содир этган шахс ва гувоҳлар ҳақидаги ахборотлар, далилий аҳамиятга эга бўлиши мумкин бўлган предметлар ва ҳужжатларнинг турган жойи тўғрисида, жиноят иши қўзғатиш масаласини ҳал этишдаги аҳамиятга эга ҳар қандай воқеа ва ҳодисаларни ўзида акс эттириши керак.

Тергов ҳаракатларини ўтказишга тайёргарлик кўриш ва ўтказиш учун тақдим этилаётган тезкор-қидирув фаолияти натижаларида - суриштирув, тергов органлари ва суддан яшириниб юрган, жиноий жазодан бўйин товлаётган, жиноят иши юзасидан ҳодиса ва воқеалар тафсилоти тўғрисида маълумотга эга булган шахслар, исботлашда фойдаланиш мумкин бўлган далил манбалари, аниқ муайян иши бўйича процессуал ҳаракатлар ўтказишнинг ҳажмини ва тартибини аниқлаб олиш, тергов ҳаракатларининг энг самарали тактикасини танлаш, терговнинг мақбул услубларини тузиш учун зарур маълумотлар бўлиши керак.

Жиноят ишлари бўйича исботлаш учун тақдим этилаётган тезкор-қидирув фаолияти натижалари жиноят-процессуал қонунчиликнинг далилларга қўйилган талабларига жавоб берадиган ва уларни шакллантириш имконини берадиган маълумотларни ўзида акс эттирган бўлиши керак.

Ю.С.Пулатов ва А.К.Закурлаевларнинг фикрича «...хукуқни муҳофаза қилиш органларининг тезкор-қидирув фаолиятидаги бу жараён жиноятга тайёргарлик кўраётган,

содир этаётган, содир этган ва шу каби ҳолатларда шахсларнинг ноқонуний ҳаракатларини ҳужжатлаштириш сифатида қаралиши мумкин».

Режалаштирилган ишларини бажариш учун терговчи тезкор-қидирув фаолияти натижаларини тадбиқ қилишни тегишли усулларига эгадир. Муайян тезкор-қидирув тадбирига қараб улар ўзларининг якуний мақомига эга бўладилар.

Юқоридагиларни ҳисобга олган ҳолда, тезкор-қидирув фаолияти натижалари уларнинг жиноят ишини исботлаш жараёнига қўшилиши нуқтаи назаридан Тезкор-қидирув фаолияти тўғрисидаги қонун талабларига мувофиқ ваколатли органлар томонидан жиноят содир этишга тайёргарлик кўриш, содир этиш ёки унинг изларини яшириш тўғрисидаги маълумотлари, уни тайёрлаётган ёки содир этган шахслар тўғрисида ЖПКда белгиланган тартибда терговга қадар текширув, суриштирув ва тергов органларига тақдим этилиши мумкин бўлса маълумотлар ва жиноят ишига тегишли бошқа ҳолатлардан иборат.

Шакллантирилган таъриф тезкор-қидирув фаолияти натижаларининг ўзига хос хусусиятларини далилларни шакллантириш учун асос сифатида акс эттирувчи қуйидаги хусусиятларни аниқлашга имкон беради:

- субъектнинг, ахборотни олиш учун асослар ва шартларнинг ЖПК талабларига мувофиқлиги;

- тайёрланаётган, содир этилган ёки содир этилаётган жиноят аломатлари, уни тайёрлаётган ёки содир этган шахслар, терговга қадар текширув, суриштирув ва тергов органларига тақдим этилиши мумкинлиги, шунингдек жиноят иши бўйича исботлаш предметига киритилган бошқа ҳолатлар тўғрисида фактик маълумотларнинг мавжудлиги;

- олинган маълумотларни тезкор ва расмий ҳужжатларда, тезкор-қидирув тадбирларини ўтказиш жараёнида олинган буюмлар ва ҳужжатлар бириктирилган моддий ташувчиларда маҳкамлаш.

ХУЛОСА

Жиноят ишлари бўйича исбот қилишда тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан фойдаланиш шарт-шароитларини таҳлил қилиш тадқиқ этилаётган муаммо моҳияти юзасидан қонуний ва асосли қарор қабул қилиш ва тавсиялар беришга имкон беради.

Шу сабабли бундай қарорда аҳамиятга эга ҳолатларни аниқлаш учун зарурий маълумотларнинг ишга алоқадорлиги ҳамда мазкур маълумотларнинг жиноят процессига қирувчи восита бўлиб хизмат қиладиган далил турини танлаш масалаларига бериладиган ижобий жавобларгина эмас, балки исбот қилишда тергов ва судда тегишли далилларни тўплаш ва шакллантириш, текшириш ва баҳо беришда зарур бўладиган маълумотларни

тақдим этиш билан боғлиқ масалалар ҳам акс эттирилиши мақсадга мувофиқ бўлади.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РҲХАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. – Т., 1994.
2. Ўзбекистон Республикасининг “Тезкор-қидирув фаолияти тўғрисида”ги Қонуни. – Т., 2012.
3. Бедняков Д.И. Непроцессуальная информация и расследование преступлений. – М., 1991.
4. Доля Е.А. Использование в доказывании результатов оперативно-розыскной деятельности. – М., 1996.
5. Каримов В. Тезкор-қидирув фаолияти ва инсон ҳуқуқлари. – Т., 2019.
6. Зинатуллин З.З. Уголовно-процессуальное доказывание: учебное пособие. – Ижевск 1993.
7. Сибилева Н.В. Допустимость доказательств в уголовном процессе. Киев, 2010.
8. Мухитдинов Ф.М. Жиноят-процессуал шакл: назарий ва методологик муаммолар: Юр. фан. док. дис. - Т., 2005.
9. Раджабов Б.А. Собираение доказательств в уголовном процессе Республики Узбекистан, (cyberleninka.ru)
10. Никифорова Е.Н. Ишботлашнинг умумий шартлари // Жиноят процесси. Умумий қисм: Т., «Янги аср авлоди», 2002.
11. Миренский Б.А., Асомутдинов А.Х., Камолходжаев Д.Ю. Жиноят процессида далиллар назарияси муаммолари. - Т. 2002.
12. Зинкин В.К. Использование оперативно-розыскной информации в уголовно-процессуальном доказывании. Автореф.дис.канд. юрид. наук. - Томск. 1988.
13. Иномжонов Ш.Х. Жиноят-процессуал ишбот қилишда тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан фойдаланиш муаммолари: Монография/Масъул муҳаррир ю.ф.д. Б.Х. Пулатов. - Т., 2005.
14. Закурлаев А.К., Пулатов Ю.С. Тезкор-қидирув фаолияти: ўқув қўлланма. – Т., ТДЮУ, 2014.